

บทที่ 1

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 หมวด 14 การปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรา 281 ถึงมาตรา 290 ได้บัญญัติความเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและที่มาของการปกครองส่วนท้องถิ่นไว้โดยสรุปว่า รัฐจะต้องให้ความสำคัญแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นและส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำบริการสาธารณะ ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาในพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดทำบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น ความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายการบริหาร มีสภาท้องถิ่นและคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นเป็นการใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับสมาชิกสภาท้องถิ่นมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปี คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้มีสิทธิเลือกตั้ง หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ(รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550: 2550)

การประกาศพระราชกฤษฎีกาให้ใช้พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พุทธศักราช 2545 บังคับใช้สำหรับการเลือกตั้งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้จัดการ ควบคุม ดูแลการเลือกตั้งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกประเภท เช่น คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง การกระทำความผิดเกี่ยวกับกฎหมายเลือกตั้ง เป็นต้น อันมีผลใช้บังคับสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ครบวาระตั้งแต่วันที่ 4 มีนาคม 2546 เป็นต้นมา

การปกครองท้องถิ่นถือเป็นรากฐานการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ปกครองโดยประชาชนและเพื่อประชาชน นอกจากเป็นองค์การทางการเมืองแล้ว ยังเป็นสถาบันให้การศึกษารอบรม การฝึกฝนแนวทางแห่งการเมืองแก่ประชาชนในแต่ละท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งการเลือกตั้งจะเป็นการฝึกฝนให้ประชาชนได้ใช้ดุลพินิจในการเลือกสรรบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ความเหมาะสมมาทำหน้าที่แทนตน (การปกครองท้องถิ่นไทย หลักการและมิตินิใหม่ในอนาคต : 2552)

“เทศบาล” ถือว่าเป็นหน่วยงานการปกครองท้องถิ่น ที่จัดตั้งขึ้นในเขตชุมชนที่มีความเจริญและใช้ในการบริหารบ้านเมืองเป็นหลัก แม้แต่นานาประเทศต่างก็ประสบความสำเร็จในการใช้ “เทศบาล” เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการปกครองประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้ว สำหรับประเทศไทยเทศบาลเป็นรูปแบบการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นในเขตชุมชนเมืองที่ใช้มาตั้งแต่ พ.ศ. 2476 โดยได้มีการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยระเบียบราชการบริหารแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2476 และกำหนดให้เทศบาลเป็นองค์กรบริหารรูปแบบหนึ่งของการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น โดยมีการตราพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ. 2476 ขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายฉบับแรกว่าด้วยการจัดระเบียบบริหารการปกครองตนเองของเทศบาล

พ.ศ. 2478 ได้มีการจัดตั้งเทศบาลเป็นครั้งแรก ตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ. 2476 โดยการยกฐานะสุขาภิบาลที่มีอยู่เดิม 35 แห่ง ขึ้นเป็นเทศบาล และได้มีการปรับปรุงกฎหมายดังกล่าวอยู่เป็นระยะ ๆ เช่น ในปี พ.ศ. 2481 และ พ.ศ. 2483

พ.ศ. 2496 ได้มีการตราพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ขึ้นแทนกฎหมายเก่าทั้งหมด และได้มีการใช้กฎหมาย พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 โดยมีการแก้ไขเพิ่มเติมเป็นระยะ ๆ จนถึงปัจจุบันเป็นฉบับที่ 13 พ.ศ. 2552 เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รูปแบบเทศบาลแห่งหนึ่ง จัดตั้งโดยประกาศกระทรวงมหาดไทย ตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 13) พ.ศ. 2552 มีเขตการปกครองที่มีสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเกาะและเคยเป็นที่ตั้งของเมืองหลวงเก่ามีแม่น้ำไหลผ่าน 3 สาย คือ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก และแม่น้ำลพบุรี มีพื้นที่ประมาณ 14.84 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 5,000 ไร่ พื้นที่เกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ประมาณ 7 ตารางกิโลเมตร จำนวนครัวเรือน 19,647 ครัวเรือน จำนวนประชากรตามหลักฐานทะเบียนราษฎรจำนวน 53,289 คน ประชากรแฝงประมาณ 150,000 คน เขตการปกครองในความรับผิดชอบ 10 ตำบลประกอบด้วย

1. ตำบลประตู่ชัย
2. ตำบลหอรัตนไชย
3. ตำบลท่าवासุมทรี
4. ตำบลหัวรอ
5. ตำบลกะมัง (หมู่ที่ 10, 11, 12)
6. ตำบลบ้านเกาะ (หมู่ที่ 1, 4, 5)

7. ตำบลคลองสระบัว (หมู่ที่ 1)
8. ตำบลหันตรา (หมู่ที่ 7)
9. ตำบลคลองสวนพลู (หมู่ที่ 4, 5, 6)
10. ตำบลเกาะเรียน (หมู่ที่ 7)

1.1 ปัญหาและความสำคัญของปัญหา

การเมืองท้องถิ่นในประเทศไทย มีแบบแผนวัฒนธรรมทางการเมืองแตกต่างกัน ในปัจจุบันพอจำแนกได้เป็น 3 รูปแบบ รูปแบบที่ 1 คือ วัฒนธรรมการเมืองแบบปรึกษาหารือ ซึ่งพัฒนามาจากความโดดเด่นของการเมืองการที่เข้มแข็ง รูปแบบที่ 2 วัฒนธรรมการเมืองแบบแข่งขัน – ทำลายล้าง ซึ่งพัฒนามาจากการแข่งขัน การยึดครองฐานเสียง และผลประโยชน์ทางการเมืองระหว่างกลุ่มการเมืองในระดับชาติและท้องถิ่น และรูปแบบที่ 3 วัฒนธรรมการเมืองแบบรวมศูนย์ผูกขาดอำนาจทางการเมืองซึ่งพัฒนามาจากการรวมศูนย์อำนาจและการจัดระบบความสัมพันธ์ทางการเมืองการปกครองในแนวตั้งในอดีต (พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน : 2534)

การเลือกตั้งเป็นสิทธิและหน้าที่ของประชาชนชาวไทยทุกคน ที่มีอายุครบ 18 ปี บริบูรณ์เพื่อไปทำหน้าที่คัดเลือกตัวแทนของตนเข้าไปออกกฎหมายและเข้าไปบริหารประเทศ ดังนั้น ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง และทำให้การเลือกตั้งสุจริตเที่ยงธรรม สำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2546 มาตรา 35 บัญญัติให้ผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา 33 และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 34 มีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เว้นแต่... ซึ่งข้อมูลการรายงานผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จำนวน 4 เขตเลือกตั้ง ปรากฏว่า การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา เปรียบเทียบการเลือกตั้ง 3 ครั้ง ในปี พ.ศ. 2547 ปี พ.ศ. 2551 และปี พ.ศ. 2555 ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีส่วนร่วมในการออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งลดลงตามลำดับ พิจารณาจากตารางข้อมูล

**ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา
เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**

เขต เลือกตั้ง	วัน/ เดือน/ ปี และข้อมูลในการใช้สิทธิเลือกตั้ง									ร้อยละ (1) - (2)	ร้อยละ (2) - (3)	ร้อยละ (1) - (3)
	(1) มีนาคม2547			(2) 20เมษายน2551			(3) 26สิงหาคม2555					
	ผู้มีสิทธิ เลือกตั้ง	มาใช้สิทธิเลือกตั้ง	ร้อยละ	ผู้มีสิทธิ เลือกตั้ง	มาใช้สิทธิเลือกตั้ง	ร้อยละ	ผู้มีสิทธิ เลือกตั้ง	มาใช้สิทธิเลือกตั้ง	ร้อยละ			
	(คน)	จำนวน	ร้อยละ	(คน)	จำนวน	ร้อยละ	(คน)	จำนวน	ร้อยละ			
1	10,474	5,411	51.66	9,955	4,856	48.78	9,847	3,228	32.78	2.88	16.00	18.88
2	10,836	5,932	54.74	10,335	5,160	49.93	9,197	4,386	47.69	4.82	2.24	7.05
3	6,145	3,556	57.87	6,565	2,987	45.50	8,654	3,322	38.39	12.37	7.11	19.48
4	10,073	5,464	54.24	10,057	5,342	53.12	8,842	3,513	39.73	1.13	13.39	14.51
	37,528	20,363	54.26	36,912	18,345	49.70	36,540	14,449	39.54	4.56	10.16	14.72

ข้อมูลการรายงานผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล2555

จากตารางที่ 1 ข้อมูลดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา สำหรับเขตเลือกตั้งที่ 1 ดังนี้

1. เมื่อปี พ.ศ.2547เลือกตั้งวันที่ 7 มีนาคม 2547จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด 10,474 คน มาใช้สิทธิเลือกตั้ง 5,411 คน คิดเป็นร้อยละ 51.66

2. เมื่อปี พ.ศ.2551เลือกตั้งวันที่ 20 เมษายน2551 จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด 9,955 คน มาใช้สิทธิเลือก 4,856 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 48.78

3. เมื่อปี พ.ศ.2555เลือกตั้งวันที่26สิงหาคม 2555จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด 9,847 คน มาใช้สิทธิเลือกตั้งทั้งหมด 3,228คนซึ่งคิดเป็นร้อยละ32.78

เห็นได้ว่าจำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกสมาชิกสภาเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาในแต่ละครั้งลดลงอย่างต่อเนื่องจากจำนวนร้อยละ51.66 เมื่อปี2547 มาเป็นร้อยละ 48.78 เมื่อปี2551และลดลงมาเป็นร้อยละ 32.37 เมื่อปี 2555 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการกระทบทางสังคมของแมกเวเบอร์ (อ้างถึงใน บุญศรี มีวงค์อุโฆษ : 2542) จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยอันมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา สำหรับเขตเลือกตั้งที่ 1 เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยใดหรือองค์ประกอบใดอันมีผลที่จะเป็นแรงขับเคลื่อนให้ประชาชนในในท้องถิ่นเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา เล็งเห็นถึงความสำคัญของการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

ของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ซึ่งจักได้นำผลการศึกษาวิจัยเสนอเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาใช้เป็นแนวทางในการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลในอนาคตและตลอดจนเป็นข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าของผู้วิจัยรายอื่นต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อเสนอแนะในการส่งเสริมให้ประชาชนไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาเฉพาะประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเขตเลือกตั้งที่จำนวน 9,847 คน (ข้อมูลการรายงานผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล 2555)

1.4 นิยามศัพท์

ประชาชน หมายถึง ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา

เทศบาล หมายถึง เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา

การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หมายถึงความแน่วแน่มุ่งมั่นที่จะไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นแม้จะมีอุปสรรคใดๆก็ตามเช่นมีการไปตรวจสอบรายชื่อของตนเองก่อนการเลือกตั้งเป็นต้น

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อประโยชน์ต่อการวางแผนให้สามารถใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนทางการเมืองเพื่อให้ประชาชนออกไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา และเป็นข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าต่อไป